

Zástavní právo

Smlouva o zřízení zástavního práva pro určitý druh pohledávek, jež vzniknou zástavnímu věřiteli vůči dlužníku v budoucnu, která neobsahuje ujednání o době trvání zástavního práva nebo o výši, do které se takto určené pohledávky zajišťují, je podle ustanovení § 39 obč. zák. neplatná.

(Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky sp.zn. 21 Cdo 2290/2012, ze dne 27.8.2013)

Nejvyšší soud České republiky rozhodl v právní věci žalobce JUDr. P. K., Ph.D., zastoupeného prof. JUDr. J.D., advokátem se sídlem v P., proti žalovaným 1) Ing. R. Š., zastoupenému Mgr. P.B., advokátem se sídlem v Ch., a 2) Ing. J. K., o určení nepřipustnosti prodeje zástavy ve veřejné dražbě, vedené u Okresního soudu v Mostě pod sp. zn. 33 C 316/2007, o dovolání žalobce a žalovaného 1) proti rozsudku Krajského soudu v Ústí nad Labem ze dne 16. listopadu 2011 č. j. 10 Co 23/2010-120, tak, že dovolání žalovaného 1) se odmítá. Rozsudek krajského soudu v části, ve které byl potvrzen rozsudek okresního soudu ve výroku o zamítnutí žaloby, a ve výroku o náhradě nákladů odvolacího řízení a rozsudek Okresního soudu v Mostě ze dne 25. května 2009 č. j. 33 C 316/2007-59 (s výjimkou výroku, kterým bylo žalobě vyhověno) se zrušují a věc se v tomto rozsahu vrací Okresnímu soudu v Mostě k dalšímu řízení.

Z odůvodnění:

Žalobce se žalobou podanou u Okresního soudu v Mostě dne 12. 9. 2007 domáhal, aby bylo určeno, že „prodej nemovitosti, a to pozemku parc. č. st. 53/1 o výměře 400 m² - zastavěná plocha a nádvoří, a budovy č. p. 45, objekt bydlení na pozemku parc. č. st. 53/1, to vše zapsáno v katastru nemovitostí Katastrálního úřadu pro Ústecký kraj, Katastrální pracoviště Teplice, katastrální území D. L. na listu vlastnictví č. 431, ve veřejné dražbě není přípustný“. Žalobu zdůvodnil zejména tím, že dne 16. 2. 1993 jako zástavce uzavřel s Českou spořitelnou, a. s. jako zástavní věřitelkou smlouvu o zřízení zástavního práva, kterou byla zajištěna pohledávka zástavní věřitelky vůči J. K. z úvěru poskytnutého podle „úvěrové smlouvy o kontokorentním úvěru vedeném na běžném účtu“, uzavřené mezi „Českou spořitelnou, a. s., okresní pobočkou v Mostě“ a J. K. dne 16. 2. 1993, a na základě které „bylo vloženo do katastru nemovitostí“ zástavní právo České spořitelny, a. s. k nemovitostem žalobce, a to k pozemku p. č. st. 53/1 a k budově č. p. 45 postavené na pozemku p. č. st. 53/1 v katastrálním území D. L. Česká spořitelna, a. s. podle jejího oznámení ze dne 31. 8. 2003 postoupila svou pohledávku vůči J. K. společnosti C. (Luxembourg) N° 11 S. A., která smlouvou ze dne 1. 9. 2006 postoupila pohledávku žalovanému 1). Dne 17. 8. 2007 žalobce obdržel oznámení o dražbě spolu s dražební vyhláškou, jíž byla na návrh žalovaného 1) vyhlášena nedobrovolná veřejná dražba uvedených nemovitostí, která se měla konat dne 17. 10. 2007 a kterou měl jako dražebník provést žalovaný 2). Smlouva o zřízení zástavního práva ze dne 16. 2. 1993 je podle názoru žalobce absolutně neplatná, neboť v ní není dostatečně identifikována osoba věřitele a zástavního věřitele (pobočky právnické osoby nemají právní subjektivitu), předmět zástavního práva, které bylo podle smlouvy zřízeno k „nemovitosti č. 45 v D. L. zapsáno v listu vlastnictví č. 431 k. ú. 02 D. L., obec 034 O., okres 3509 Teplice“, je označen neurčitě (nelze dovodit, zda předmětem zástavního práva je „jen budova nebo jen pozemek nebo obojí“), neurčitě jsou vymezeny i budoucí pohledávky zajišťované zástavním právem a zástavní smlouva v rozporu s ustanovením § 299 odst. 1 obchodního zákoníku neobsahuje ujednání o době trvání zástavního práva.

Okresní soud v Mostě rozsudkem ze dne 25. 5. 2009 č. j. 33 C 316/2007-59 určil, že „prodej nemovitosti, a to pozemku parcelní číslo 53/1 o výměře 400 m² – zastavěná plocha a nádvoří, zapsaného v katastru nemovitostí Katastrálního úřadu pro Ústecký kraj, Katastrální pracoviště Teplice, katastrální území D. L. na LV č. 431, ve veřejné dražbě je nepřipustný“, zamítl žalobu v části, v níž se žalobce domáhal určení nepřipustnosti prodeje budovy č. p. 45 na pozemku p. č. st. 53/1 v katastrálním území D. L. ve veřejné dražbě, a rozhodl, že žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů řízení. Dovodil, že účastníci smlouvy o zřízení zástavního práva ze dne 16. 2. 1993 byli v této smlouvě označeni dostatečně určitě, že smlouva byla žalobcem uzavřena se „subjektem majícím právní subjektivitu“ a že zástavní právo bylo zřízeno pouze k budově č. p. 45 a nikoli též k pozemku p. č. st. 53/1 v katastrálním území D. L., na kterém je uvedená budova postavena. Shledal, že ustanovení § 299 odst. 1 obchodního zákoníku, podle kterého bylo možné zřídit zástavní právo na určitou dobu, do určité výše a pro určitý druh pohledávek, které vzniknou zástavnímu věřiteli vůči zástavnímu dlužníku v budoucnu, je ustanovením dispozitivním, a že proto absence ujednání o době, na kterou se zástavní právo zřizuje, není důvodem neplatnosti smlouvy o zřízení zástavního práva. Dovodil, že pohledávky z úvěrové smlouvy (kontokorentní úvěr) nemohly být v době uzavření smlouvy o zřízení zástavního práva identifikovány jinak než osobami věřitele a dlužníka a druhovým vymezením pohledávek. Nepřisvědčil námitce žalovaného 1), že zástavní právo k pozemku p. č. st. 53/1 v katastrálním území D. L. žalovaný 1) „jako oprávněný držitel vydržel“, neboť tento způsob vzniku zástavního práva občanský zákoník nepřipouští.

K odvolání žalobce a žalovaného 1) Krajský soud v Ústí nad Labem rozsudkem ze dne 16. 11. 2011 č. j. 10 Co 23/2010-120 potvrdil rozsudek soudu prvního stupně a rozhodl, že žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů odvolacího řízení. Shodně se soudem prvního stupně dospěl k závěru, že ustanovení § 299 odst. 1 obchodního zákoníku ve znění účinném v době uzavření smlouvy o zřízení zástavního práva bylo ustanovením dispozitivním, že tato úprava „doplňovala, nikoliv nahrazovala úpravu obsaženou v § 151b občanského zákoníku“, a že absence ujednání o době trvání zástavního práva nemá za následek neplatnost zástavní smlouvy. Dovodil, že zástavní věřitel byl v zástavní smlouvě „jasně“ vymezen firmou „Česká spořitelna, a. s.“, jejímž jménem jednaly „dvě osoby v okresní pobočce spořitelny v Mostě“, které k tomu byly oprávněny podle ustanovení § 15 obchodního zákoníku. Souhlasil se závěrem soudu prvního stupně, že zástavní právo bylo zřízeno pouze k budově č. p. 45, která byla v zástavní smlouvě dostatečně určitě identifikována, nikoli však k pozemku p. č. st. 53/1 v katastrálním území D. L., a že nabytí zástavního práva vydržením není podle zákona možné. Nepřisvědčil námitce žalovaného 1), že postup žalobce, který se domáhá určení nepřipustnosti prodeje nemovitostí, jichž je vlastníkem, jako zástavy ve veřejné dražbě, je v rozporu s dobrými mravy, neboť žalobce „nemůže porušit dobré mravy tím, že realizuje právo, které mu zákon k obraně jeho práv poskytuje“.

Proti tomuto rozsudku odvolacího soudu podali dovolání žalobce (v rozsahu, v němž byl potvrzen rozsudek soudu prvního stupně v části, v níž byla žaloba zamítnuta) a žalovaný 1) [v rozsahu, v němž byl potvrzen rozsudek soudu prvního stupně v části, v níž bylo žalobě vyhověno].

Žalobce v dovolání namítá, že smlouva o zřízení zástavního práva ze dne 16. 2. 1993, na základě které bylo zřízeno zástavní právo k zajištění druhově určených pohledávek a která byla uzavřena podle ustanovení § 151a a násl. občanského zákoníku a nikoli podle ustanovení § 299 odst. 1 obchodního zákoníku, je absolutně neplatná, neboť zástavní právo v rámci obchodních závazkových vztahů k zajištění budoucích druhově určených pohledávek bylo možné zřídit pouze a jenom podle ustanovení § 299 odst. 1 obchodního zákoníku a nikoli podle ustanovení § 151b odst. 5 občanského zákoníku. I kdyby však byla smlouva o zřízení zástavního práva uzavřena podle ustanovení § 299 odst. 1 obchodního zákoníku, byla by podle názoru žalobce absolutně neplatná z toho důvodu, že v ní není určena doba trvání zástavního práva, která je jednou z podstatných náležitostí zástavní smlouvy uzavřené podle ustanovení § 299 odst. 1 obchodního zákoníku. Žalobce dále namítá, že řízení je

zatiženo vadou, která mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci a která spočívá v nepřezkoumatelnosti rozsudku odvolacího soudu pro nedostatek důvodů, jež odvolací soud vedly k odmítnutí žalobcovy námitky absolutní neplatnosti zástavní smlouvy z důvodu absence určení doby trvání zástavního práva. Žalobce dovozuje přípustnost dovolání z ustanovení § 237 odst. 1 písm. c) o. s. ř. a otázky zásadního právního významu spatřuje v tom, zda „bylo možné v rámci obchodního závazkového vztahu platně zřídit zástavní právo k budoucím druhově určeným pohledávkám podle ustanovení § 151b odst. 5 občanského zákoníku“ a zda „je určení doby trvání zástavního práva podstatnou náležitostí zástavní smlouvy uzavřené podle § 299 odst. 1 obchodního zákoníku ve znění účinném v rozhodné době, jejíž absence způsobuje absolutní neplatnost takovéto smlouvy“. Žalobce navrhuje, aby dovolací soud zrušil rozsudek odvolacího soudu a aby mu věc vrátil k dalšímu řízení.

Žalovaný 1) ve svém dovolání namítá, že žaloba byla podána v rozporu s dobrými mravy, neboť žalobce po dobu 14 let od uzavření zástavní smlouvy dne 16. 2. 1993 do „zahájení“ veřejné dražby neučinil „žádný úkon, kterým by zpochybňoval nastolený právní stav“, že byl ve smyslu ustanovení § 11 zákona č. [265/1992](#) Sb. v dobré víře ve správnost zápisu zástavního práva k pozemku p. č. st. 53/1 v katastrálním území D. L. v katastru nemovitostí a že zástavní právo k tomuto pozemku vydržel. Podle názoru žalovaného 1) je zástavní právo „zcela způsobilé pro vydržení“, neboť „připouští jistý výkon a v právním řádu se nevyskytuje ustanovení, které by výslovně vydržení zástavního práva znemožňovalo“, a navíc má „charakter i práva věcného, svou silou se rovnající i právu vlastnickému“. Žalovaný 1) navrhuje, aby dovolací soud zrušil rozsudek odvolacího soudu v rozsahu, v němž byl potvrzen rozsudek soudu prvního stupně v části, v níž bylo žalobě vyhověno, a aby věc vrátil odvolacímu soudu k dalšímu řízení.

Žalobce navrhl, aby dovolací soud dovolání žalovaného 1) jako nepřípustné odmítl, neboť rozsudek odvolacího soudu nemá v části napadené dovoláním žalovaného 1) zásadní právní význam.

Nejvyšší soud České republiky jako soud dovolací (§ 10a občanského soudního řádu) projednal dovolání žalobce i žalovaného 1) podle zákona č. [99/1963](#) Sb., občanský soudní řád ve znění účinném do 31. 12. 2012 (dále jen „o. s. ř.“), neboť dovoláním je napaden rozsudek odvolacího soudu, který byl vydán přede dnem 1. 1. 2013 (srov. Čl. II bod 7. zákona č. [404/2012](#) Sb., kterým se mění zákon č. [99/1963](#) Sb., ve znění pozdějších předpisů a další související zákony). Po zjištění, že dovolání proti pravomocnému rozsudku odvolacího soudu byla podána oprávněni osobami (účastníky řízení) ve lhůtě uvedené v ustanovení § 240 odst. 1 o. s. ř., se nejprve zabýval otázkou přípustnosti dovolání.

Dovoláním lze napadnout pravomocná rozhodnutí odvolacího soudu, pokud to zákon připouští (§ 236 odst. 1 o. s. ř.).

Podmínky přípustnosti dovolání proti rozsudku odvolacího soudu jsou obsaženy v ustanovení § 237 o. s. ř.

Dovolání je přípustné proti rozsudku odvolacího soudu, jímž bylo změněno rozhodnutí soudu prvního stupně ve věci samé [§ 237 odst. 1 písm. a) o. s. ř.] nebo jímž bylo potvrzeno rozhodnutí soudu prvního stupně, kterým soud prvního stupně rozhodl ve věci samé jinak než v dřívějším rozsudku (usnesení) proto, že byl vázán právním názorem odvolacího soudu, který dřívější rozhodnutí zrušil [§ 237 odst. 1 písm. b) o. s. ř.], anebo jímž bylo potvrzeno rozhodnutí soudu prvního stupně, jestliže dovolání není přípustné podle ustanovení § 237 odst. 1 písm. b) o. s. ř. a dovolací soud dospěje k závěru, že napadené rozhodnutí má ve věci samé po právní stránce zásadní význam [§ 237 odst. 1 písm. c) o. s. ř.].

Žalobce a žalovaný 1) dovoláním napadají rozsudek odvolacího soudu, jímž byl potvrzen rozsudek soudu prvního stupně ve věci samé. Podle ustanovení § 237 odst. 1 písm. b) o. s. ř. dovolání není přípustné, a to již proto, že soudem prvního stupně nebyl vydán rozsudek, který by byl odvolacím

soudem zrušen. Dovolání žalobce a žalovaného 1) proti rozsudku odvolacího soudu tedy mohou být přípustná jen při splnění předpokladů uvedených v ustanovení § 237 odst. 1 písm. c) o. s. ř.

Rozhodnutí odvolacího soudu má po právní stránce zásadní význam ve smyslu ustanovení § 237 odst. 1 písm. c) o. s. ř. zejména tehdy, řeší-li právní otázku, která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo která je odvolacími soudy nebo dovolacím soudem rozhodována rozdílně, nebo má-li být dovolacím soudem vyřešená právní otázka posouzena jinak; k okolnostem uplatněným dovolacími důvody podle ustanovení § 241a odst. 2 písm. a) a § 241a odst. 3 o. s. ř. se nepřihlíží.

Dovolací soud je při přezkoumání rozhodnutí odvolacího soudu zásadně vázán uplatněnými dovolacími důvody (srov. § 242 odst. 3 o. s. ř.); vyplývá z toho mimo jiné, že při zkoumání, zda napadené rozhodnutí odvolacího soudu má ve smyslu ustanovení § 237 odst. 3 o. s. ř. ve věci samé po právní stránce zásadní význam, může posuzovat jen takové právní otázky, které dovolatel v dovolání označil.

Přípustnost dovolání podle ustanovení § 237 odst. 1 písm. c) o. s. ř. není založena již tím, že dovolatel tvrdí, že napadené rozhodnutí odvolacího soudu má ve věci samé po právní stránce zásadní význam. Přípustnost dovolání nastává tehdy, jestliže dovolací soud za použití hledisek, příkladmo uvedených v ustanovení § 237 odst. 3 o. s. ř., dospěje k závěru, že napadené rozhodnutí odvolacího soudu ve věci samé po právní stránce zásadní význam skutečně má.

Závěr odvolacího soudu, že postup žalobce, který se domáhá určení nepřipustnosti prodeje nemovitostí, jichž je vlastníkem, jako zástavy ve veřejné dražbě podle ustanovení § 166 občanského zákoníku, není v rozporu s dobrými mravy, odpovídá ustálené judikatuře soudů, která dovodila, že za výkon práva v rozporu s dobrými mravy lze považovat pouze takové jednání, jehož cílem není dosažení účelu a smyslu sledovaného právní normou, nýbrž které je v rozporu s ustálenými dobrými mravy vedeno přímým úmyslem způsobit jinému účastníku újmu (srov. například právní názor vyjádřený v rozsudku Nejvyššího soudu České republiky ze dne 28. 6. 2000 sp. zn. 21 Cdo 992/99, který byl uveřejněn pod č. 126 v časopise Soudní judikatura, roč. 2000).

Zásadní právní význam rozsudku odvolacího soudu v části napadené dovoláním žalovaného 1) nemůže založit ani okolnost, že odvolací soud se nezabýval otázkou dobré víry žalovaného 1) ve správnost zápisu zástavního práva k pozemku p. č. st. 53/1 v katastrálním území D. L. ve smyslu ustanovení § 11 zákona č. [265/1992](#) Sb., podle něhož ten, kdo vychází ze zápisu v katastru učiněného po 1. 1. 1993, je v dobré víře, že stav katastru odpovídá skutečnému stavu věci, ledaže musel vědět, že stav zápisů v katastru neodpovídá skutečnosti, neboť i v tomto směru je rozsudek odvolacího soudu v souladu s ustálenou judikaturou soudů. Podle této judikatury (srov. například právní názor vyjádřený v rozsudku Nejvyššího soudu České republiky ze dne 6. 9. 2011 sp. zn. 21 Cdo 1258/2011) uvedená právní úprava zakládá - v souladu s principem publicity katastru nemovitostí - „speciální“ dobrou víru osobě, jež vychází ze stavu zápisu v katastru učiněného po 1. 1. 1993, avšak jen ve vztahu k osobě, jež je ohledně určitého věcného práva jako jeho nositel v katastru zapsána, jinými slovy řečeno, samotný stav zápisu v katastru nemovitostí chrání (prostřednictvím institutu dobré víry ve smyslu ustanovení § 11 zákona č. [265/1992](#) Sb. ve znění pozdějších předpisů) osobu vycházející z jeho stavu toliko vůči osobě, jež je v katastru nemovitostí jako nositel určitého věcného práva evidována. Vůči třetím osobám se tato osoba nemůže dovolávat dobré víry, založené jen tím, že vycházela ze stavu zápisu v katastru, a k její dobré víře musí být splněna obecná občanskoprávní kritéria dobré víry, tedy že ani při vynaložení běžné (obvyklé) opatrnosti, kterou lze po ní s ohledem na okolnosti a povahu případu požadovat, neměla, popřípadě nemohla mít (poměřováno kritériem průměrně obezřetného jedince) důvodné pochybnosti o tom, že osobě, jež je jako nositel určitého věcného práva v katastru zapsána, takové věcné právo ve skutečnosti nespovídá.

Rovněž závěr odvolacího soudu, že žalovaný 1) nemohl nabýt zástavní právo k pozemku p. č. st. 53/1

v katastrálním území D. L. vydržením, je v souladu s ustálenou soudní praxí, která vychází z toho, že podle ustanovení § 151b odst. 1 občanského zákoníku ve znění účinném do 31. 12. 2000 mohlo zástavní právo vzniknout pouze na základě smlouvy, schválené dědické dohody nebo ze zákona (srov. například odůvodnění rozsudku Nejvyššího soudu České republiky ze dne 26. 4. 2006 sp. zn. 29 Odo 576/2004); možnost vzniku zástavního práva výkonem tohoto práva (vydržením) zákon nestanovil.

Z uvedeného vyplývá, že rozsudek odvolacího soudu nemá v části napadené dovoláním žalovaného 1) zásadní právní význam, a že tedy dovolání žalovaného 1) není přípustné ani podle ustanovení § 237 odst. 1 písm. c) o. s. ř. Nejvyšší soud České republiky proto dovolání žalovaného 1) proti tomuto rozhodnutí podle ustanovení § 243b odst. 5 věty první a § 218 písm. c) o. s. ř. odmítl.

Protože dovolání může být podle ustanovení § 237 odst. 1 písm. c) o. s. ř. přípustné jen tehdy, jde-li o řešení právních otázek, je dovolatel oprávněn napadnout rozhodnutí odvolacího soudu především z důvodu, že rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení věci [§ 241a odst. 2 písm. b) o. s. ř.]; z důvodu, že řízení je postiženo vadou, která mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci [§ 241a odst. 2 písm. a) o. s. ř.], lze - jak vyplývá ze znění ustanovení § 237 odst. 3 o. s. ř. - rozhodnutí odvolacího soudu napadnout, jen je-li dovolání přípustné podle ustanovení § 237 odst. 1 písm. a) a b) o. s. ř. Dovolací důvod uvedený v ustanovení § 241a odst. 2 písm. a) o. s. ř. totiž neslouží k řešení právních otázek, ale k nápravě nesprávného postupu soudu z hlediska zachování (dodržení) procesněprávních předpisů. Protože pouze posouzení právních otázek, které byly v rozhodnutí odvolacího soudu řešeny, může vést k závěru o zásadním významu napadeného rozhodnutí odvolacího soudu po právní stránce, není dovolací důvod podle ustanovení § 241a odst. 2 písm. a) o. s. ř. způsobilým podkladem pro úvahu dovolacího soudu, zda napadené rozhodnutí má ve věci samé ve smyslu ustanovení § 237 odst. 3 o. s. ř. po právní stránce zásadní význam.

Žalobce ve svém dovolání mimo jiné namítá vadu řízení spočívající v nepřezkoumatelnosti rozsudku odvolacího soudu pro nedostatek důvodů; tím uplatnil dovolací důvod podle ustanovení § 241a odst. 2 písm. a) o. s. ř. I kdyby (snad) byly jeho výhrady v tomto směru opodstatněné, nelze na základě okolností uplatněných dovolacím důvodem podle ustanovení § 241a odst. 2 písm. a) o. s. ř. činit - jak vyplývá z výše uvedeného - závěr o zásadním významu napadeného rozsudku odvolacího soudu po právní stránce.

Z hlediska skutkového stavu věci bylo v projednávané věci zjištěno (správnost skutkových zjištění soudů přezkumu dovolacího soudu nepodléhá - srov. ustanovení § 241a odst. 2 a 3 o. s. ř.), že žalobce uzavřel dne 16. 2. 1993 s Českou spořitelnou, a. s. smlouvu o zřízení zástavního práva, kterou zřídil ve prospěch České spořitelny, a. s. k zajištění její pohledávky z úvěru včetně příslušenství poskytnutého dlužníkovi J. K. podle „úvěrové smlouvy o kontokorentním úvěru vedeném na běžném účtu“, uzavřené mezi „Českou spořitelnou, a. s., okresní pobočkou v Mostě“ a J. K. dne 16. 2. 1993, „do celkové výše 250.000,- Kč včetně příslušenství“ zástavní právo k „nemovitosti č. 45 v D. L. zapsáno v listu vlastnictví č. 431 k. ú. 02 D. L., obec 034 O., okres 3509 Teplice“. Pohledávka České spořitelny, a. s. za J. K. byla smlouvou o postoupení pohledávky ze dne 31. 8. 2003 postoupena společnosti C. (Luxembourg) N°11 S. A. a rozsudkem Krajského soudu v Ústí nad Labem ze dne 18. 11. 2004 č. j. 19 Cm 1461/99-45, který nabyt právní moci dne 30. 12. 2004, bylo J. K. uloženo zaplatit této společnosti 212.449,14 Kč s 18% úrokem z částky 324.572,56 Kč ročně od 1. 1. 1999 do zaplacení a na náhradě nákladů řízení 26.125,- Kč. Společnost C. (Luxembourg) N°11 S. A. postoupila pohledávku za J. K. smlouvou o postoupení pohledávky ze dne 1. 9. 2006 žalovanému 1). Oznámením ze dne 10. 8. 2007 sdělil žalovaný 2) jako dražebník žalobci, že na návrh žalovaného 1) bude provedena veřejná nedobrovolná dražba budovy č. p. 45 a pozemku p. č. st. 53/1 v katastrálním území D. L., jejichž vlastníkem je žalobce, a dražební vyhláškou ze dne 10. 8. 2007 bylo oznámeno konání veřejné nedobrovolné dražby těchto nemovitostí dne 17. 10. 2007.

Za tohoto skutkového stavu bylo pro rozhodnutí věci mimo jiné významné vyřešení právní otázky, za

jakých podmínek lze zřídit zástavní právo k zajištění pohledávek určitého druhu, které vzniknou zástavnímu věřiteli vůči dlužníku v budoucnu. Protože tato právní otázka dosud nebyla dovolacím soudem vyřešena, představuje napadený rozsudek odvolacího soudu rozhodnutí, které má ve věci samé po právní stránce zásadní význam. Nejvyšší soud České republiky proto dospěl k závěru, že dovolání žalobce proti rozsudku odvolacího soudu je přípustné podle ustanovení § 237 odst. 1 písm. c) o. s. ř.

Po přezkoumání rozsudku odvolacího soudu ve smyslu ustanovení § 242 o. s. ř., které provedl bez jednání (§ 243a odst. 1 věta první o. s. ř.), Nejvyšší soud České republiky dospěl k závěru, že dovolání žalobce je opodstatněné.

Podmínky pro zřízení zástavního práva v zástavní smlouvě, uzavřené mezi žalobcem a Českou spořitelnou, a. s., je třeba posuzovat - vzhledem k tomu, že tato smlouva byla uzavřena dne 16. 2. 1993 - podle v té době účinné právní úpravy, tj. podle zákona č. [40/1964](#) Sb., občanského zákoníku, ve znění zákonů č. [58/1969](#) Sb., č. [146/1971](#) Sb., č. [131/1982](#) Sb., č. [94/1988](#) Sb., č. [188/1988](#) Sb., č. [87/1990](#) Sb., č. [105/1990](#) Sb., č. [116/1990](#) Sb., č. [87/1991](#) Sb., č. [509/1991](#) Sb. a č. [264/1992](#) Sb., tedy podle občanského zákoníku ve znění účinném do 31. 12. 1994 (dále jen „obč. zák.“), a podle zákona č. [513/1991](#) Sb., obchodního zákoníku, ve znění zákonů č. [600/1992](#) Sb., č. [264/1992](#) Sb. a č. [591/1992](#) Sb., tedy podle obchodního zákoníku ve znění účinném do 28. 11. 1993 (dále jen „obch. zák.“).

Podle ustanovení § 151a odst. 1 obč. zák. zástavní právo slouží k zajištění pohledávky a jejího příslušenství tím, že v případě jejich řádného a včasného nesplnění je zástavní věřitel oprávněn domáhat se uspokojení z věci zastavené; zástavní právo se vztahuje na zástavu, její příslušenství a přírůstky, avšak z plodů jen na ty, které nejsou oddělené.

Podle ustanovení § 151b odst. 4 věty první obč. zák. ve smlouvě o zřízení zástavního práva se musí určit předmět zástavního práva (zástava) a pohledávka, kterou zabezpečuje.

Podle ustanovení § 151b odst. 5 obč. zák. zástavní právo lze zřídit i k zajištění závazku, který vznikne v budoucnu nebo jehož vznik je závislý na splnění podmínky.

Podle ustanovení § 299 odst. 1 obch. zák. zástavní právo lze zřídit na určitou dobu, do určité výše a pro určitý druh pohledávek, které vzniknou zástavnímu věřiteli vůči dlužníku v budoucnu.

Z citovaných ustanovení v první řadě vyplývá, že zástavní právo může být zřízeno nejen k zajištění pohledávky, která již vznikla, ale také za účelem zabezpečení pohledávky, která má vzniknout teprve v budoucnu nebo jejíž vznik je vázán na splnění podmínky podle ustanovení § 36 odst. 2 věty první obč. zák. (odkládací podmínky). Pohledávkou, která vznikne v budoucnu, se rozumí pohledávka, jež bude založena na základě smlouvy uzavřené na základě smlouvy o smlouvě budoucí (§ 50a obč. zák.), popřípadě podle jiného ujednání (dohody, smlouvy) účastníků, jež obsahuje závazek zřídit určitou pohledávku v budoucnosti. Jde-li o zabezpečení pohledávky z obchodních závazkových vztahů, ze znění ustanovení § 299 odst. 1 obch. zák. je zřejmé, že zástavní právo smí být zřízeno též pro určitý druh pohledávek, které vzniknou zástavnímu věřiteli vůči dlužníku v budoucnu.

Podstatnou náležitostí smlouvy o zřízení zástavního práva (zástavní smlouvy) je - jak vyplývá z ustanovení § 151b odst. 4 věty první obč. zák. - kromě určení předmětu zástavního práva (zástavy) též označení zajišťované pohledávky. Má-li být zástavním právem zajištěna pohledávka, která vznikne v budoucnu, je třeba ji v zástavní smlouvě označit zejména vymezením předmětu plnění, osoby věřitele a osobního dlužníka, případně právního důvodu, a to natolik nepochybně, aby bylo zjistitelné, jaká pohledávka je předmětem zajištění, a aby ji nebylo možno zaměnit s jinou pohledávkou; budoucí pohledávka musí být označena nikoliv (jen) podle titulu, na jehož podkladě bude založena, ale

především tak, v jaké podobě podle něj vznikne (má-li být například podle smlouvy účastníků v budoucnu uzavřena smlouva o půjčce, je třeba zajišťovanou pohledávku v zástavní smlouvě označit jako „půjčku“ a nikoliv jako „závazek poskytnout půjčku“, i když v době uzavření zástavní smlouvy ještě k půjčce nedošlo a - vzhledem k tomu, že má být zástavním právem zajištěna budoucí pohledávka - vlastně ani dojít nemohlo). Zatímco občanský zákoník spojuje zástavní právo vždy se zajištěním určité (konkrétní) pohledávky, i když může být podmíněná nebo má vzniknout teprve v budoucnu, ustanovení § 299 odst. 1 obch. zák. umožňuje zabezpečit pohledávku, která nemůže být určena jinak (podrobněji), než údaji o osobách věřitele a (osobního) dlužníka a druhovým vymezením, tedy, řečeno jinak, jen určitý druh v budoucnu vznikajících pohledávek, jež z povahy věci nelze identifikovat v zástavní smlouvě individuálně a jednoznačně (například pohledávky z dodávky druhově označeného zboží z kupních smluv nebo pohledávky z úvěrů poskytnutých stejnému dlužníku) [srov. též právní názory vyjádřené například v rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 15. 4. 2004 sp. zn. 21 Cdo 2217/2003, který byl uveřejněn pod č. 110 v časopise Soudní judikatura, roč. 2004, nebo rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 3. 11. 2005 sp. zn. 29 Odo 1014/2003, který byl uveřejněn pod č. 15 v časopise Soudní judikatura, roč. 2006, anebo rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 11. 2007 sp. zn. 21 Cdo 3496/2006].

Zřizuje-li se zástavní právo pro budoucí pohledávku, která je určena jen údaji o osobách věřitele a dlužníka a druhovým vymezením, odpovídá této nižší míře určitosti vymezení zajišťované pohledávky v zástavní smlouvě a z ní vyplývající vyšší míře nejistoty účastníků zástavní smlouvy o době vzniku a výši zajišťované pohledávky, aby zástavní právo bylo omezeno určením doby, na kterou se zřizuje, a stanovením výše, do níž se budoucí pohledávka zajišťuje. Smlouva o zřízení zástavního práva pro určitý druh pohledávek, které vzniknou zástavnímu věřiteli vůči dlužníku v budoucnu, proto musí - jak vyplývá z ustanovení § 299 odst. 1 obch. zák. - obsahovat též ujednání o době trvání zástavního práva a o výši, do které se takto určené pohledávky zajišťují.

Okolnost, že ustanovení § 299 odst. 1 obch. zák. není uvedeno ve výčtu ustanovení části třetí obchodního zákoníku, od kterých se strany nemohou odchýlit a která ani nemohou vyloučit (srov. § 263 obch. zák.), neznamená, že účastníci smlouvy o zřízení zástavního práva pro určitý druh pohledávek, které vzniknou zástavnímu věřiteli vůči dlužníku v budoucnu, mohou takovou smlouvu uzavřít, aniž by byly splněny všechny podmínky pro zřízení zástavního práva stanovené v tomto ustanovení. Dispozitivnost ustanovení § 299 odst. 1 obch. zák. spočívá v tom, že je účastníci obchodních závazkových vztahů mohou vyloučit uzavřením zástavní smlouvy, jejíž obsah se bude řídit pouze ustanoveními § 151b odst. 4 věty první a § 151b odst. 5 obč. zák. [ustanovení § 299 odst. 1 obch. zák. nenahrazovalo pro obchodní závazkové vztahy úpravu obsaženou v ustanovení § 151b odst. 5 obč. zák. (srov. již zmíněný rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 3. 11. 2005 sp. zn. 29 Odo 1014/2003)], a nikoli v tom, že by ve smlouvě o zřízení zástavního práva pro budoucí druhově určené pohledávky uzavřené podle ustanovení § 299 odst. 1 obch. zák. mohli účastníci vyloučit některé části tohoto ustanovení, v nichž jsou stanoveny podmínky, za nichž lze takovou zástavní smlouvu sjednat.

Nejvyšší soud České republiky proto dospěl k závěru, že smlouva o zřízení zástavního práva pro určitý druh pohledávek, jež vzniknou zástavnímu věřiteli vůči dlužníku v budoucnu, která neobsahuje ujednání o době trvání zástavního práva nebo o výši, do které se takto určené pohledávky zajišťují, je podle ustanovení § 39 obč. zák. neplatná.

V posuzovaném případě žalobce smlouvou o zřízení zástavního práva uzavřenou dne 16. 2. 1993 s Českou spořitelnou, a. s. jako zástavní věřitelkou zřídil zástavní právo k zajištění pohledávky České spořitelny, a. s. z úvěru poskytnutého dlužníkovi J. K. podle „úvěrové smlouvy o kontokorentním úvěru vedeném na běžném účtu“ uzavřené mezi zástavní věřitelkou a dlužníkem, tedy - s ohledem na povahu kontokorentního úvěru, při jehož poskytování vzniká předem neurčené množství pohledávek věřitele za dlužníkem v době a ve výši, které nejsou při sjednávání tohoto úvěru známy - pro určitý druh pohledávek, které měly vzniknout zástavní věřitelce vůči dlužníku v budoucnu. Protože smlouva

o úvěru představuje tzv. absolutní obchodní závazkový vztah [§ 261 odst. 4 písm. d) obch. zák.] a protože se podle ustanovení § 261 odst. 4 obch. zák. řídí částí třetí obchodního zákoníku i vztahy vzniklé při zajištění plnění závazků v závazkových vztazích, jež se řídí touto částí obchodního zákoníku podle ustanovení § 261 odst. 1, 2 nebo 3 obch. zák., je nutné zástavní smlouvu uzavřenou mezi žalobcem a Českou spořitelnou, a. s. posuzovat podle ustanovení § 299 odst. 1 obch. zák. Vzhledem k tomu, že zástavní smlouva v rozporu s tímto ustanovením neobsahuje ujednání o době trvání zástavního práva, je - jak vyplývá z výše uvedeného - podle ustanovení § 39 obč. zák. neplatná.

Z uvedeného vyplývá, že závěr odvolacího soudu, že nedostatek ujednání o době trvání zástavního práva nemá za následek neplatnost zástavní smlouvy uzavřené mezi žalobcem a Českou spořitelnou, a. s., není správný; správný proto nemůže být ani jeho rozsudek, který je - v části, ve které byl potvrzen rozsudek soudu prvního stupně ve výroku o zamítnutí žaloby - na tomto závěru založen. Nejvyšší soud České republiky proto rozsudek odvolacího soudu v této části (včetně akcesorického výroku o náhradě nákladů odvolacího řízení) podle ustanovení § 243b odst. 2 části věty za středníkem o. s. ř. zrušil. Vzhledem k tomu, že důvody, pro které byl zrušen rozsudek odvolacího soudu, platí také na rozsudek soudu prvního stupně, zrušil Nejvyšší soud České republiky i toto rozhodnutí (s výjimkou výroku, kterým bylo žalobě vyhověno) a věc vrátil v tomto rozsahu soudu prvního stupně (Okresnímu soudu v Mostě) k dalšímu řízení (§ 243b odst. 3 věta druhá o. s. ř.).

(zdroj: www.nsoud.cz)

© EPRAVO.CZ - Sběrka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Odmítnutí dovolání](#)
- [Bezplatná obhajoba \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Omezení vlastnického práva veřejným prostranstvím a bezdůvodné obohacení \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Opomenuté vyjádření účastníka řízení \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Služební poměr](#)
- [Svéprávnost \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Určitost sankcionované povinnosti](#)
- [Pohledávka](#)
- [Náhrada škody](#)
- [Náhrada škody](#)
- [Dražba \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)